

ють провадження у справі до судового розгляду», готуючи справу до розгляду, суд повинен визначити: обставини, які мають значення для справи, та факти, що підлягають встановленню і покладені в основу вимог і заперечень; характер спірних правовідносин і зміст правової вимоги; матеріальний закон, який регулює спірні правовідносини; вирішити питання про склад осіб, які братимуть участь у справі; з'ясувати, які є докази на підтвердження зазначених фактів; визначити коло доказів відповідно до характеру спірних правовідносин і роз'яснити, які із сторін слід довести певні обставини; вжити заходів для забезпечення явки в судове засідання, а також сприяти врегулюванню спору до судового розгляду.

Про керівну роль суду як функцію цивільного процесу свідчать й інші роз'яснення, наведені у вказаній постанові Пленуму Верховного Суду. Так, зокрема, при визнанні відповідачем позову суд здійснює заходи з перевірки наявності законних підстав для задоволення позову, а при їх відсутності відмовляє в прийнятті визнання відповідачем позову і продовжує розгляд справи. Якщо при проведенні попереднього судового засідання з'ясується, що у позивача є до того чи іншого відповідача (відповідачів) вимоги, які випливають з пред'явленого позову і не зазначені в ньому, або у відповідача є зустрічні вимоги до позивача, суд відповідно до вимог частини четвертої статті 10 ЦПК повинен роз'яснити право як на пред'явлення позивачем додаткових позовних вимог, так і на пред'явлення відповідачем зустрічного позову.

Таким чином, ми маємо подвійне розуміння поняття «судове керівництво»: як принцип та як функцію.

Принцип судового керівництва зумовлює наявність в цивільному процесі таких норм, які надають суду можливість здійснювати керівництво процесом розгляду і вирішення цивільно-правових спорів у судах засобами і способами, передбаченими ЦПК.

Що ж стосується судового керівництва як функції цивільного процесу, тобто конкретної процесуальної діяльності судді, варто виходити з того, що кожен із учасників цивільного процесу володіє певним колом повноважень. Суд здійснює конкретні процесуальні дії на конкретній стадії процесу. При цьому суд може здійснити як всі керівні дії, передбачені для цієї чи іншої стадії процесу, так й лише деякі з них. Принцип же судового керівництва, на відміну від функції, діє протягом всього процесу здійснення пра-

восудді і не обмежується (не вичерпує свою дію) вчиненням чи не вчиненням судом певних «керівних» процесуальних дій.

Таким чином, незважаючи на заперечення в ЦПК принципу активності суду в цивільному судочинстві щодо ініціативи суду у збиранні доказів та встановленні об'єктивної істини, це не може означати усунення суду з процесуальної діяльності. За судом залишається достатня кількість повноважень, які як раз й буде більш правильним охарактеризувати як принцип та функцію судового (суддівського) керівництва.

Список використаних джерел:

1. Васильовский Е. В. Учебник гражданского процесса / Е. В. Васильовский. – М., 1917 г. (§ 24. Судейское руководство) // Allpravo. Ru, 2005 г. [Електронний ресурс] / Веб-сайт «Все о праве». – Режим доступу до документу: <http://www.allpravo.ru/library/doc2472p/instrum4301/item4325.html>.
2. Тертишников В. І. Цивільний процес України (курс лекцій). Навч.-практ. посіб. / В. І. Тертишников. – Х.: Видавництво «ФІНН», 2011. – с. 34.
3. Гражданский процесс. Учебник / Под ред. М. С. Шакарян. – М., 2004. – с. 64.
4. Короед С. О. Окремі питання своєчасного розгляду цивільних справ / С. О. Короед // Судова апеляція. – 2011. – № 3 (24). – с. 115.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МАТЕРІАЛЬНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКА УЦР В 1918 р.

КРАВЧУК Микола Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент, доктор
права УВУ, завідувач кафедри теорії та
історії держави і права ТНЕУ (м. Тернопіль)

Роль та значимість Української Армії для своєї нації як і для будь-якої країни та її суспільства є надзвичайно вагомою. Детальний аналіз архівних матеріалів періоду відроджен-

ня Української держави в ХХ ст. логічно і переконливо підтверджує, що військові формування українців були найважливішим чинником становлення власної держави. Вони виступили рушійною силою державотворчих процесів. Саме утворення Українських збройних сил як найголовнішого гаранта держави уже було фактом розбудови держави. А вже збройні сили визнані основним гарантом захисту національного суверенітету. Особливо цінним і повчальним є досвід військового будівництва Української Центральної Ради, оскільки він у цій сфері найбільше схожий до сучасного державотворення. Для оцінки якісного формування Армії в період УЦР в 1918 р. доречно провести аналіз її матеріального та соціального забезпечення, як вагомого чинника, своєрідного індикатора розвитку цього процесу, оскільки соціально-економічний базис, фінансування, слугують фундаментом розбудови будь-якого війська. Тому вказана тема, в плані розробки особливостей розбудови Армії Україна в 1917–1921 рр., є актуальною.

Метою цієї статті є наукове опрацювання основних напрямків соціального і матеріального забезпечення Української Армії в 1917–1918 рр., їх правові аспекти.

Питання функціонування Армії УЦР та його соціального і матеріального забезпечення певною мірою досліджені у працях таких вчених: В. Вериги, Л. Гарчевої, В. Голубка, Я. Дашкевича, В. Задунайського, Л. Зінкевич, О. Копиленка, І. Крип'якевича, О. Кузьмука, А. Папкіяна, В. Солдатенка, Л. Хало, З. Стефаніва, О. Тимощука, Я. Тинченка, О. Удовиченка, Л. Шавковського, М. Шкільника, В. Якимовича та ін.

У контексті визначення часових рамок дослідження важливо зробити акцент на авторському варіанті періодизації створення Української Армії: перший період – з 7 березня до 3 липня 1917 р., який обмежений прийняттям Постанови Тимчасового уряду про визнання Генерального Секретаріату вищим виконавчим органом в Україні [1, с. 226]; другий період – з 3 липня до 30 грудня 1917 р., який завершено 30 грудня 1917 р., днем схвалення Генеральним Секретаріатом проекту про формування української міліційної армії та організацію гайдамацьких корпусів як «кадрів інструкторів української міліційної армії» [1, с. 254]; третій період – з 30 грудня 1917 р. до 29 квітня 1918 р., який визначив процес розбудови збройних сил УЦР і бороть-

би за власну державу в період бойових дій під Крутами, захисту Києва, союзницької допомоги німецько-австрійськими військами і закінчився проголошенням гетьманом України П. Скоропадського [1, с. 270]. З огляду на дану періодизацію, безспірно найвагомішим у становленні Українського війська є третій період, який і обрано для нашого дослідження.

Враховавши пацифістську політику соціалістично налаштованого державного проводу УНР в особах М. Грушевського, В. Винниченка, М. Порша та інших державників, які заперечували розбудову Армії України, необхідно констатувати їх позицію як великий політичний прорахунок із трагічними наслідками. У період після Ультиматуму Раднаркомом Росії, коли над Україною нависла загроза інтервенції, на засіданні Малої Ради УЦР 3 січня 1918 р. ухвалено Закон «Про створення народного війська», відповідно до якого в УНР для національної оборони від зовнішнього ворога запроваджено народне військо (народну міліцію). Генеральному секретарству з військових справ доручено негайно приступити до організації й набору кадрів інструкторів для «заведення» народної міліції, які передбачалося об'єднати у повітах та губерніях за територіальним принципом у військові частини та округи. Інструкторами, відповідно до Закону, набирали громадян України 19-річного віку на умовах договору вільного найму з оплатою праці 100 крб у місяць та поступово проводилася демобілізація існуючої армії за роками служби, у результаті якої регулярна армія повністю «касувалася». Україна сповна заплатила за нехтування обороною рідного краю внаслідок червоного терору, 26 січня 1918 р., після захоплення Києва радянським військом [3, с. 33]. У великій мірі нехтування створенням власного війська пов'язано з тим, що керівництво України постійно ратувало за розвиток Російської Федерації, центральний уряд якої мав бути сформований спільними діями України, Дону, Кубані та інших областей разом з центральними органами Всеросійської демократії. Будівництво спільної армії за цією політичною доктриною мало відноситися до повноважень федерального уряду.

На думку Д. Дорошенка, П. Христюка, В. Верстюка, Україні необхідно було зовсім відділитися від Росії, стати самостійною, незалежною державою та визнати Раднарком як уряд Росії [2, с. 219–221]. Крім того, соціалістичний провід УЦР не

передбачав і не допускав можливості військових протистоянь між російською і українською демократіями. Саме ці фактори послабили організацію війська в Україні. Хоча заходи, які проводилися керівництвом УЦР у плані розвитку власної Армії у третьому періоді, в тому числі в сфері її соціального і матеріального забезпечення, свідчать про їх поступальний хід. Так, ще 21 листопада 1917 р. у відозві Генерального Секретаріату (далі – ГС УНР) до воїнів-українців Південно-Західного та Румунського фронтів і тилу зазначалося, що «Петроградський уряд народних комісарів з кожним днем показує свою нездібність вести армію Російської республіки до замиріння й відбудови життя змучених народів Росії. Солдати в окопах і в тилу починають голодувати, одяг не стає, коні падають від браку фуражу. Генеральний секретаріат заявляє, оповіщаючи про це все військо Українського фронту (два фронти Південно-Західний та Румунський були об'єднані в один Український фронт, підпорядкований Генеральному Секретаріату), що з цього дня він бере справу перемир'я в свої руки і буде вести його найрішучішим способом, при чому матиме на увазі інтереси трудящого люду, а також честь і достоїнство революційних армій – української та всеросійської. ГС УНР, враховуючи єдність фронту всієї Росії та потребу єдності дій, аби бути в контакт з ставкою Верховного головнокомандуючого як технічним центром усієї російської армії. Одночасно війська Українського фронту були повідомлені, що всі розпорядження ставки Верховного головнокомандувача матимуть силу лише після їх санкціонування Генеральним Секретаріатом. Для досягнення цієї мети ГС УНР негайно приступав до реорганізації армії на демократичних принципах. Для координації роботи командного складу з виборними організаціями мали бути створені комісаріати з представників національних та обласних військ. Восно-революційні комітети змуснені терміново передати цим комісаріатам усі свої повноваження. Хто заважатиме Генеральному Секретаріату як органу влади робітників і селян УНР реалізовувати мету у намічений спосіб, той вважатиметься ворогом інтересів солдатів, робітників і селян України» [8, с. 500–502]. Ця відозва вказує на підвищену увагу Центральної Ради до військових питань, зокрема соціального і матеріального забезпечення і була спрямо-

вана на покращання організованості та збільшення ефективності функціонування військових структур.

Однак, процесу розбудови Української Армії, в тому числі й у вирішенні соціальних і матеріальних питань, найбільш сприяв С. Петлюра. Після створення 23 листопада 1917 р., наказом ГСВС Ч. 24, Генерального штабу Української Армії [7], звільнення у відпустку з лав частин Українського фронту усіх військовиків росіян він рішуче почав формувати різні тилові установи. Зокрема, наказом від 26 грудня 1917 р. було оголошено організацію Генеральної військової санітарної управи [6, с. 7]. Почало активно діяти Військово-медичне управління.

Тут доречно підкреслити, що військове будівництво в кінці 1917 р. – на початку 1918 р. відбувалося під нестримним впливом загрози військової агресії зі сторони більшовицької Росії та перебуванні на території України здеморалізованої, розагитованої, негативно налаштованої проти Української державності багатомільйонної Російської армії, а також в період ведення війни з країнами Європи. Як зазначає В. Верстюк «для тиску на Центральну Раду Петроград активно використовував фінансові канали. Він припинив надходження в Україну готівки, в результаті десятки, тисячі робітників, службовців не могли одержати платню, в суспільстві почало рости напруження». Тільки виконання категоричних вимог більшовицького уряду могло відновити надходження грошової маси [2, с. 222]. Ця проблема ще більше стосувалася армії, оскільки її фінансове забезпечення було вагомим чинником боєздатності і функціонування війська. Тому перші українські гроші з'явилися також завдяки діяльності С. Петлюри.

Прикладом позитивного соціального і матеріального забезпечення українських військ є формування С. Петлюрою і командувачем Київської військової округи В. Павленком двох боєздатних Сердюцьких дивізій (названих за історичною традицією). До втілення цього проекту були залучені всі незадіяні на інших важливих ділянках військові старшини з високими рангами. Для сердюків В. Павленком була розроблена та затверджена С. Петлюрою спеціальна уніформа, головним убором якої стала велика шапка з червоним шпиком. За твердженням розробників, шапка з червоним шпиком на козаків діяла гіпногізуюче. «За червону шапку козак готовий був на все».

Про вірність напрямку розбудови вказують факти прояву високої дисциплінованості, сумлінного виконання свого військового обов'язку особовим складом сердюцьких дивізій при роззброєнні прихильників більшовиків за наказом С. Петлюри, який пройшло успішно і без дезертирства. Негативне відношення до формування цих дивізій та інші протиріччя між головою управи В. Винниченком і Генеральним секретарем з військових справ привели до погіршення стосунків між ними і завершилися звинуваченням зі своєї посади В. Павленка, а невдовзі С. Петлюрою замінив М. Порш [6, с. 13–15]. Після захоплення Києва більшовицькими військами і евакуації військового міністерства його очолив О. Жуківський, діяльність якого на цій посаді, за твердженням Я. Тинченка, до цього часу належним чином не оцінена [7, с. 384]. Доречно підкреслити, що уже Закон «Про утворення народного війська», ухвалений Малою Радою УЦР 3 січня 1918 р., визначав статус інструкторів, їх віковий ценз, оплату за працю в сумі 100 крб в місяць.

Важливим процесом у матеріальному забезпеченні Української Армії у зазначений період було запровадження власного однострою, оскільки військовики двох армій носили однакову російську уніформу, що ускладнювало можливість відрізнити належність вояків до певних армійських структур. Враховуючи невідкладність цього завдання та важке економічне становище керівництва УЦР прийняло рішення змінити уніформу з максимальним використанням російського однострою. 23 січня 1918 року наказом ГС з військових справ і Статутом були внесені такі зміни: на комірі розміщувались блакитні петлиці з жовтим кантом, на правому рукаві біля плеча прикріплялась початкова літера займаной посади [11]. Рід зброї визначався за допомогою встановленої на петлицях емблеми: піхота – 2 перехрещені рушниці, кіннота – 2 перехрещені шаблі, артилерія – два гарматні дула, інші роди військ відповідали зразкам старої російської армії. Крім того, були затверджені блакитні погони (барички), обшиті жовтим кантом [5, с. 53].

Особлива увага приділялася також фінансовому забезпеченню функціонування війська, що проявлялося у турботі про добробут та соціальний стан керівного складу війська. Відповідно до постанови РНМ, військовий міністр О. Жуківський наказом Ч. 12 від 1 квітня 1918 р. запровадив тимчасові розміри платні стар-

шинському складу (хорунжий – 350 грн, підсотенний – 400 грн, сотенний – 500 грн, курінний – 600 грн, осавул – 700 грн, полковник – 800 грн, отаман бригади – 900 грн, отаман дивізії – 1000 грн, отаман корпусу – 1150 грн, отаман армії – 1300 грн [12].

У ході будівництва армії УНР та демобілізації військових частин «старої» армії, РНМ УЦР дбала про соціальний захист військовиків, що перебували за штатом. Для цього відповідно до постанови РНМ наказом Ч. 11 від 11 квітня 1918 р. ВМ УЦР всім особам, позбавленим посад або які перебували поза штатом військових частин та установ, надавалася одноразова грошова допомога в розмірі місячного окладу. Громадянам УНР, котрі під час розформування перебували на службі у військових частинах та інституціях на території України, посадове утримання виплачувалося на день розформування, а після цього надавалася одноразова допомога в розмірі 2 місячних посадових окладів. Цим же наказом запроваджені порядок, умови, гарантії надання виплат. Зокрема, позбавлялися права отримання виплат військовослужбовці, які воювали на боці більшовиків або дотримувалися нейтралітету під час боротьби України з більшовиками [13]. Матеріальне забезпечення демобілізованих військовиків, запроваджене у цей період владою УНР, суттєво підвищувало її авторитет, свідчило про соціальну спрямованість політики Української держави, слугувало гарантом прав особи в пагонах.

Здобувши чотиримісячний досвід державотворення (в тому числі, військового будівництва) й зазнавши трагічних уроків на завершальному його етапі, 24 квітня 1918 року Українська Центральна Рада розробила законопроекти «Про загальні основи формування Української Армії» та «Про старшин і козаків та відносини між ними». Ці законопроекти, їхній зміст указують, що за незначний за часом період УЦР кардинально змінила своє ставлення до значимості Армії у власному державотворенні, до розбудови армії [10].

У першому законопроекті передбачалося, що Армія УНР повинна бути постійною, з обов'язковою військовою повинністю, строк дійсної служби в піших та гарматних, крім кінногарматних та фортифікаційних частинах, становив 2 роки. У решті частин війська – 3 роки. Відстрочка від призову була дозволена тільки для завершення середньо-шкільної освіти не

пізніше 22-х років та у зв'язку з фізичними вадами – відносно до окремого розпису. Не підлягала призову до військової служби особа, єдина працююча у сім'ї, відсутність якої по-збавляла сім'ю будь-яких засобів до існування. Особи, обмежені в призові до служби, мали право вступу до війська за власним бажанням, на загальних підставах з правом вибору військової частини. Термін перебування на службі в запасі армії в піших і гарматних частинах, крім кінно-гарматних, фортифікаційних, протягом 16 років, в інших частинах – 13 років. Козаки віком до 45 років включно, у період ведення війни, в випадку нагальної потреби з наказу Військового міністра підлягали призову для несення вартової служби та служби в робітничих частинах армії. Запас відповідно до Основ поділявся на 2 розряди: у першому розряді перебували козаки 2-х річної дійсної служби – 10 років, 3-х річної – 8 років; у 2 розряді були козаки, що перебували в запасі решту від загального часу. Усі козаки запасу розпорядженням Військового міністра мали бути «закликані» на навчальні збори за весь час перебування в 1 розряді запасу Армії – тричі, по 4 тижні кожний раз; козаки 2 розряду запасу Армії призову на навчальні збори не підлягали.

У другому законопроекті підкреслювалося, що держава не може існувати без армії, її самостійність і облаштування функціонування перебуває в прямому зв'язку зі станом Армії. З іншого боку, утримання найманої армії було непосильним для народу, тому задля організації модерної й надійної армії з мінімальними затратами необхідно мати постійну Армію, позаяк міліція не може бути надійною опорою для УНР. З метою посилення військової повинності народу, збільшення піднесення серед воєнків та проходження, при цьому, в рядах армії, вишколу якомога більшої кількості людей, введено 2-х річний строк дійсної служби в піхоті, гарматній артилерії і 3-х річний строк – у кінноті та решті війська. При цьому «зменшувалися пільги, у зв'язку з державною службою, для завершення освіти та після здобуття освіти». У той же час для вчителів усіх шкіл при залученні до військової служби були встановлені скорочені строки. Також були обмежені пільги духовенству. Зазначені заходи «ствердили демократичні засади організації та будівництва армії; ідею озброєння народу, всеобучу й підготовки все більшої

кількості людей, наблизили інтелігенцію до народу та армії, забезпечили армію великою кількістю інтелігентних, військово-підготовлених кадрів на випадок мобілізації». З огляду на скорочення строку дійсної служби збільшені права Військового міністра щодо призову старшин, урядовців та козаків у час перебування в запасі до 4-х разів по 6 тижнів на учбові збори [10; 4, с. 208–210]. Вищевказані заходи і законопроекти підтверджують, що пацифістська політика УЦР у військовій сфері динамічно та послідовно змінювалася в напрямку переваги формули – «озброєння власного народу». Державотворчий досвід першої чверті XX ст. переконливо довів, що без модерної, професійної, матеріально забезпеченої і соціально захищеної армії суверенна, соборна держава існувати не може. Сучасним українським урядовцям необхідно врахувати повчальний трагічний досвід попередників у сфері військового будівництва і суттєво змінити відношення до єдиної інституції захисту суверенітету, її соціального і матеріального забезпечення, зокрема затверджувати щорічно бюджет «розвитку» ЗСУ.

Список використаних джерел:

1. Верстюк В. Ф. Україна від найдавніших часів і до сьогодні / В. Ф. Верстюк, О. Н. Дзюба, В. Ф. Репринцев // Хронологічний довідник – К.: Наукова думка, 1995. – 688 с.
2. Верстюк В. Українська Центральна Рада / В. Ф. Верстюк. – К.: Залювіт, 1997. – 344 с.
3. Кравчук М. В. Українська Центральна Рада – доба державотворення: значимість та уроки / М. В. Кравчук // Збірник матеріалів юридичної науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальна юриспруденція». (м. Київ, 24 лютого 2012 року). Тези наукових доповідей. К., 2012. – С. 26–36.
4. Кравчук М. В. Військове будівництво Української Центральної Ради та його законодавче закріплення / М. В. Кравчук // Правове життя сучасної України. Тези Міжнародної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу (м. Одеса, 21–22 травня 2010 р.) / Відп. ред. док. юрид. наук проф. Ю. М. Оборотов // ОНЮА. – О.: Фенікс, 2010. – С. 208–210.
5. Стефанів З. Українські Збройні Сили 1917–1921 рр. Частина 1. Доба Центральної Ради й Гетьманату / З. Стефанів. – Мюнхен: Український Комбатант, 1947. – 118 с.

6. Тинченко Я. Перша українсько-більшовицька війна (грудень 1917–березень 1918) / Я. Тинченко. – Київ-Львів, 1996. – 372 с.
7. Тинченко Я. Українські збройні сили березень 1917 р. – листопад 1918 р. (організація, чисельність, бойові дії): наукове видання / Я. Тинченко. – К.: Темпора, 2009. – 400 с.
8. Українська Центральна Рада: документи і матеріали: у двох томах. – К.: Наукова думка, 1996. – Т. 1 – 588 с.
9. ЦДАВОУ. – Ф. 1076. – Оп. 1. – Спр. 1а. – Арк. 19, 26, 28.
10. ЦДАВОУ. – Ф. Оп. 2. Спр. 20. Арк. 20–26.
11. ЦДАВОУ. – 82, ф. 1075. Оп. 2. Спр. 29. Арк. 5.
12. ЦДА ВОУ. – 82. – ф. 1076. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 2 зв.
13. ЦДА ВОУ. – 82. – ф. 1076. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 2.

ПІДСТАВИ ЛІКВІДАЦІЇ НЕПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВ ЗА СУДОВИМ РІШЕННЯМ

КРАСОВСЬКА Алла Вадимівна,
приватний нотаріус, здобувач Львівського
державного університету внутрішніх справ

Непідприємницькі товариства є важливим елементом громадянського суспільства. Саме через них здійснюється об'єднання та виявлення інтересів певних соціальних груп і організацій, що посідають важливе місце в механізмі правової держави. Тому належне правове забезпечення усіх стадій їх існування, зокрема й припинення, має важливе значення в демократичній державі, якою є Україна.

Окремих проблем припинення юридичних осіб, переважно підприємницьких, торкалися українські вчені у галузі корпоративного права І. В. Спасибо-Фатсева, О. Р. Кібенко, О. М. Вінник, В. М. Кравчук. Водночас питання, що стосуються підстав припинення непідприємницьких організацій за судовим рішенням (так звана примусова ліквідація) не досліджувалися. Не з'ясовані такі центральні поняття як «примусовий розпуск», «анулювання свідчення про реєстрацію», не досліджено

но правові підстави ліквідації та порядок їх застосування. Мета цієї статті – дослідити випадки припинення непідприємницьких товариств за судовим рішенням, які передбачені спеціальним законодавством.

Загальні підстави припинення юридичних осіб наведені у ст. 110 Цивільного кодексу України. Юридична особа ліквідується:

- 1) за рішенням її учасників або органу юридичної особи, уповноваженого на це установчими документами, в тому числі у зв'язку із закінченням строку, на який було створено юридичну особу, досягненням мети, для якої її створено, а також в інших випадках, передбачених установчими документами;
- 2) за рішенням суду про визнання судом недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, а також в інших випадках, встановлених законом.

Як зазначено у ст. 85 ЦК України непідприємницькими товариствами є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками. Особливості правового статусу окремих видів непідприємницьких товариств встановлюються законом. Такими є Закони України «Про об'єднання громадян», «Про політичні партії в Україні», «Про професійні спілки», «Про творчі спілки» тощо. Окремі положення цих законів регулюють питання припинення цих юридичних осіб.

Насамперед, слід звернути увагу на співвідношення понять ліквідації, примусового розпуску та заборони об'єднання громадян.

У ст. 82 Закону України «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 р. [1] передбачено, що за порушення законодавства до об'єднання громадян можуть бути застосовані такі стягнення: 1) попередження; 2) штраф; 3) тимчасова заборона (зупинення) окремих видів діяльності; 4) тимчасова заборона (зупинення) діяльності; 5) примусовий розпуск (ліквідація). Отже, примусовий розпуск і ліквідація вживаються як синоніми і є видом стягнення за порушення законодавства.

Відповідно до ст. 23 Закону України «Про політичні партії в Україні» [2] політичні партії припиняють свою діяльність